

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Pap Lajos (1137 Budapest, Szent István krt. 18.) ügyvéd által képviselt felperes neve felperesnek a dr. Bánáti János (1137 Budapest, Katona J. u. 14.) ügyvéd által képviselt alperes neve alperes ellen 104.557.120 Ft vállalkozói díj megfizetése és járulékai iránt indított perében a Fővárosi Bíróság Gazdasági Kollégiuma 2007. június 15-én kelt, 25.G.40.206/2002/77. számú ítélete ellen a felperes által 78. és az alperes által 79. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta az alábbi

Rész- és közbenső ítéletet:

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja és megállapítja, hogy a peres felek között 2000. június 9-én kötött vállalkozási szerződés 2000. december 15-én történt módosítása semmis.

A peres felek között létrejött 2000. június 9-én kötött vállalkozási szerződés az alperes elállása folytán a Ptk. 395. § (1) és (2) bekezdése alapján 2001. július 31-ével megszűnt.

A felperesnek az ezzel kapcsolatos kártérítési igényét a 2002. június 9-ét követő időre elutasítja.

Ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróságot e körben per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja.

Az alperes fellebbezési eljárási költségét 1.900.000 (Egymillió-kilencszázezer) Ft-ban, a felperesét 1.000.000 (Egymillió) Ft-ban állapítja meg.

A rész- és közbenső ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság ítéletében az alperest 140.232.577 Ft és ennek 2001. november 2-ától járó törvényes késedelmi kamatai megfizetésére, valamint 2.000.000 Ft perköltség viselésére kötelezte.

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az alperes közbeszerzési eljárás lefolytatását követően a közbeszerzési eljárás győztesével, a felperessel kötött vállalkozási szerződést a felsőoktatásban használatos, általában egyedi készítésű vegyes nyomdaipari termékek előállítására és szállítására. A vállalkozási szerződés 2. pontja szerint a szerződés 2. melléklete tartalmazta a pályázat tárgyát képező termékek példányszámát kari és intézeti bontásban, valamint a szállítási határidőt. A vállalkozási szerződés 1. melléklete pedig tartalmazta a leszállítandó termékek megnevezését, a megrendelt mennyiséget, azok darabszámát, illetőleg annak végösszegét. A melléklet szerinti különböző termékekre vonatkozóan a vállalkozási szerződés a felek között 12.252.320 Ft + áfa értékben jött létre.

Az alperes főiskolai karainál azonban anyagleadási késedelem történt és ezért a felperes az alperesi főigazgató-helyettesnek levelet írt, amelyben közölte a főiskolai karok anyagleadási késedelmét és azt, hogy a késedelmé miatt a felperesnek veszteségei keletkeztek, mert a későbbi időpontokban drágább lehet az alapanyag, késik a bevétel és ezért a felperes ún. kárenyhítési igényét jelentette be, s erre várta az alperes javaslatát. Mindezen problémák rendezéseként a peres felek a közöttük létrejött vállalkozási szerződést 2000. december 15-én módosították. A módosítás kiterjedt a felperestől megrendelt termékek mennyiségére, a főiskolai karok által feldolgozandó anyag átadási határidejére, illetőleg a kereskedelmi vendéglátóipari kar részéről késedelmesen kiegyenlített számla után vállalt késedelmi kamatfizetési kötelezettségre. Ezen túlmenően a felek módosították a vállalkozási szerződésben rögzített termékek vételárát akként, hogy 2001. január 1-jétől a termékek vételára 16 %-kal emelkedik, az ezt követő években január 1-jétől pedig az éves inflációnak megfelelően. A szerződést további 18. ponttal is kiegészítették, amelynek értelmében a szerződésben foglalt termékek vételára - amennyiben az alperes, illetőleg annak karai és területi intézetei anyagleadási adatszolgáltatási, vagy a gyártás megkezdéséhez szükséges egyéb kötelezettségüket késedelemmel teljesítik - a késedelem esetén a vételár összege naponként 0,5 %-kal emelkedik. További szerződéskiegészítés történt a szerződés határidejében, mely szerint a szerződés 2003. november 1-jén jár le a kereskedelmi vendéglátóipari főiskolai kar vonatkozásában. Tartalmazza a szerződésmódosítás azt is, hogy a 2. számú melléklet 1. pontjához pedig a 2003. év is hozzáértendő. A megállapodás szerint a felperes a felek közötti együttműködés jeleként a szerződés aláírásáig terjedő időszakra kártérítési igényel nem lép fel az alperessel szemben. Az alperes pedig vállalta, hogy újabb körlevelet ad valamennyi főiskolai karnak és vidéki kihelyezett intézetnek, hogy a vegyes nyomdaipari termékek kizárólag a pályázati nyertes kivitelezőtől, vagyis a felperestől rendelhetők meg, s igényeiket a felperesnek nyújtsák be. Kötelezettséget vállalt az alperes arra is, hogy 30 napon belül csatolja a karok esetleges újonnan felmerült igényeit, s az igénylést amennyiben a felperes is elfogadja, automatikusan a szerződés 1. és 2. mellékletét képezi. E szerződésmódosítást a felperes cégszerűen aláírta, az alperes részéről pedig N. G. A. gazdasági-műszaki főigazgató írta alá, továbbá az alperes akkori jogtanácsosa kézzel rávezette 2001. január 17-én, hogy jogi szempontból nincs észrevétele és az alperes érdekében történt a módosítás. Ezt követően az alperes gazdasági-műszaki főigazgatója a felpereshez 2001. január 23-án írt levelében kifogásolta, hogy a

szerződésmódosításhoz olyan mellékleteket csatoltak, amelyet a kötelezettségvállalásra jogosultak nem láttak, ezért a mellékletek nem tekinthetők kötelezettségvállalásnak, illetőleg hivatkozott arra is, hogy a felek közötti megegyezés, vagyis a szerződésmódosítás ebben a kiegészített formában nem állja meg a helyét, nem jött létre, mert azt J. N.né, mint kari kötelezettségvállalásra jogosult személy a ... Főiskola részéről nem írta alá. Újabb szerződésmódosítást kezdeményezett ezt követően az alperes, pontosítani kívánta a felek közötti szerződést, amely alperesi igényt a felperes nem fogadott el, mert álláspontja az volt, hogy a módosított szerződés az alperes és a felperes között létrejött. Ezt követően az alperes további, 2001. február 6-i levelében hivatkozott arra, hogy a felek között létrejött vállalkozási szerződés 2. számú mellékletének 4. pontja, amely a vállalkozó számláinak kiegyenlítésével foglalkozik, a Ptk. 200. § (2) bekezdésébe ütközik, ezért a felperes által 2000. október 16-án kiállított számla olyan munkára vonatkozik, amelyet a felperes nem végzett el. Minthogy pedig e számla ellenértéke, 1.900.000 Ft a felperes részére átutalásra került, az alperes felszólította a felperest, hogy ezen összeget fizesse vissza. Hivatkozott arra is, hogy az alperes késedelmi kamat fizetésére nem köteles, mivel a felek közötti vállalkozási szerződés késedelmi fizetésről nem rendelkezik. Ezért legfeljebb az akkor hatályos Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti kamat felszámítására lenne jogosult a felperes és nem a jegybanki alapkamat kétszeresét kellene az alperesnek megfizetni. Jelezte az alperes azt is, hogy a felek közötti szerződést meg kívánja támadni semmisség okából azért, mert a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között feltűnő értékkülönbség van. A felperes akkori jogi képviselője elutasította az alperesi levélben foglaltakat, hangsúlyozta, hogy a felek közötti szerződés érvényes, annak tartalmát közösen állapították meg. Ezt követően a felek között még további levélváltás keletkezett, a felek álláspontja azonban nem egyezett meg, ezért az alperes a felperesi ügyvezetőhöz 2001. július 3-án írt levelében közölte, hogy a felperes szerződésszegése miatt a közöttük létrejött szerződéstől 2001. július 31-i hatállyal eláll.

A felperes vitatta, hogy az alperessel kötött szerződést megszegte volna, álláspontja volt, hogy az alperes jogosulatlanul állt el a szerződéstől, illetőleg amennyiben a Ptk. 395. § (1) bekezdése szerinti elállási jogát gyakorolta, ez esetben a köteles a felperes kárát megtéríteni. A felperes erre alapítva érvényesített kártérítési igényt, mely kártérítési igényét a per során többször módosította, s végleges, fenntartott kereseti kérelme 257.773.456 Ft és járulékai megfizetésére irányult.

Az elsőfokú bíróság a felperes kereseti kérelmét részben alaposnak találta. Az elsőfokú bíróság a felperes kereseti kérelmének jogalapjával kapcsolatban nem fogadta el az alperesnek a perben előadott azon védekezését, hogy a felek között 2000. június 9-én csupán keretszerződés jött létre. A keretszerződés olyan szerződés, amelyben egy meghatározott keret erejéig egymással a felek több szerződést kötelesek kötni. A felek közötti vállalkozási szerződés azonban nem ilyen, hanem határozott tartalommal jött létre, azzal a specialitással, hogy több

teljesítési helyre kellett a felperesnek teljesíteni, ez azonban a szerződés jellegén nem változtatott.

Az elsőfokú bíróság nem fogadta el azon alperesi álláspontot sem, hogy a felek közötti szerződés az akkor hatályos, a közbeszerzésről szóló 1995. évi XL. törvény 73. § (1) bekezdésébe ütközött azért, mert álláspontja az volt, hogy az alperesnek fűződött pénzügyi és egyéb nehézségek miatt érdeke ahhoz, hogy a felek között létrejött szerződést módosítsák, és nem felelt meg azon alperesi előadás a valóságnak, hogy egyik szerződő félnek sem fűződött a szerződés módosításához érdeke. Az elsőfokú bíróság kifejtett álláspontja volt az, hogy az alperesi érdekre utal egyébként a periratoknál elfekvő 2000. november 30-i „megállapodás” is, amely előzménye lehetett a 2000. december 15-i megállapodásnak.

Nem fogadta el az elsőfokú bíróság - a szerződésmódosítás érvénytelensége alapjául történt - azon alperesi hivatkozást sem, hogy a szerződésmódosítás alakilag is hibás, függetlenül attól, hogy az alperes belső előírásai szerint a szerződés aláírására kik jogosultak, a szerződésmódosítás foganatba ment, az alperes részéről N. G. A. gazdasági-műszaki főigazgató aláírta és az alperes akkori jogi képviselője is rávezette, hogy a szerződésmódosítással kapcsolatban jogi szempontból nincs észrevétele és az alperes érdekében történt a szerződésmódosítás.

Ugyanakkor az elsőfokú bíróság a felperesnek a szerződésmódosításban kikötött árnövekménnyel kapcsolatos álláspontját nem fogadta el. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a feleknek az ezzel kapcsolatos rendelkezése egyértelműen arra utal, hogy ezen szerződéses kikötés az alperes közbenső szolgáltatási kötelezettsége teljesítésének előmozdítását célozta, annak szankciója volt, hogyha az alperes a közbenső szolgáltatási kötelezettséggel késedelembe esik, ez esetben vált alkalmazhatóvá a szerződésmódosításban kikötött árnövekmény, tartalmilag a Ptk. 246. § (1) bekezdésében előírt kötbér a késedelem időtartamára. Az pedig nem volt vitás, hogy az alperes anyagleadási késedelme, adatszolgáltatási késedelme fennállt és emiatt a felperes is késedelmesen tudott teljesíteni.

Mindezek alapján az elsőfokú bíróság álláspontja az volt, hogy az alperes jogosulatlanul állt el a szerződéstől és az alperesnek a 2001. július 3-i levelében foglaltak nem valós tényeket tartalmaznak. Ezért az elsőfokú bíróság álláspontja az volt, hogy az alperes elállása - amelyre őt a jogszabály feljogosítja - csakis a Ptk. 395. § (1) bekezdése szerinti elállásnak tekintendő, ez esetben azonban köteles a vállalkozó kárának a megtérítésére.

A felperesi kár összegszerűsége körében pedig az elsőfokú bíróság a perben kirendelt szakértő véleményét, a kiegészítő szakvéleményben foglalt kárszámítását, ítélezése alapjául elfogadta és azt állapította meg, hogy az alperes az elállásával kárt okozott a felperesnek, s ezt a kárt a szakértő a rendelkezésre álló felperesi számviteli irat figyelembevételével jogszerűen állapította meg. A szakértő kiegészítő szakértői véleményében ugyanis megállapította, hogy a felperesnek az F/26. szám

alatt csatolt „összesítő kimutatás”-ban megjelölt termékeknel mind a számlák, mind a szállítólevelek rendelkezésre álltak, a mennyiség, az ár, a számlaérték, az átvétel pedig ellenőrizhető volt. Ebből pedig megállapítható volt, hogy a felperes az ott megjelölt termékeket legyártotta. A kimutatás 3/A. pontja alatt felsorolt termékek esetében az alperes részéről ugyan az átvétel nem történt meg, ugyanakkor ezen termékek vonatkozásában volt megrendelés és anyagleadás.

A szakvélemény a szerződésmódosításban kikötött árnövekménnyel kapcsolatban úgy nyilatkozott, hogy ez a fogalom nem jogi kategória, azonban számításokat végzett arra vonatkozóan, hogy a felperes számviteli adataiból milyen fedezet mutatható ki, amely elmaradt vagyoni előnyként számszerűsíthető, s milyen vagyongyarapodás történt volna, ha a felek között nincs vita. Az elmaradt haszon vonatkozásában a szakértő megállapította, hogy a felperes káraként 140.232.577 Ft mutatható ki, amely már tartalmazta az ún. árnövekményt is. Erre tekintettel az elsőfokú bíróság - a fentebb írtak szerint a szakértői véleményt elfogadva - a felperes keresetét ezen összeg erejéig találta alaposnak és az alperest erre az összegre marasztalta. A késedelmi kamatokat pedig a törvényes késedelmi kamat mértékében határozta meg a 2000. évi LXXXVIII. törvény és az azt módosító 2001. évi LXXXVII. törvény, valamint a 2004. évi CXXXV. törvény figyelembevételével.

A pervesztesség-pernyertesség arányában - figyelemmel arra, hogy a felperes pernyertessége 50 %-ot alig meghaladó - a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján rendelkezett a perköltségviselésről, utalva arra, hogy az ügyvédi munkadíjat az akkor hatályos 8/2002. (III. 30.) IM. rendelet rendelkezései alapulvételével mérlegeléssel állapította meg.

Az ítélet ellen mindkét peres fél fellebbezett.

Felperes fellebbezésében az első fokú ítélet megváltoztatását kérte és kereseti kérelmének megfelelően kérte az alperes marasztalását. Fellebbezésében kifejtett álláspontja az, hogy bár kereseti kérelmét kötbérkövetelésre is alapította és ezen kereseti kérelmét is fenntartotta, de számításait elsődlegesen az árnövekményre alapozta. A felek a közöttük létrejött szerződésmódosításban ugyanis a Ptk. által nem ismert, de nem is tiltott árképzési konstrukcióban állapodtak meg. A szerződéses szabadság alapelve pedig megengedi, hogy az esetlegesen szokatlan, de nem tiltott üzleti megállapodások is érvényesíthetők és bírósági úton kikényszeríthetők legyenek. Erre tekintettel pedig kereseti kérelme teljes egészében megalapozott, mivel az érvényesített árnövekmény mellett kötbér igénye is érvényesíthető azzal, hogy a kötbért meghaladó kárra tarthat csupán igényt. Erre tekintettel álláspontja az volt, hogy az ítéletben kötbérként minősített 140.232.577 Ft összegben felül a szakértő által megállapított 94.641.695 Ft kártérítése is érvényesíthető és megalapozott. Erre tekintettel kérte az első fokú ítélet megváltoztatását.

Az alperes fellebbezésében pedig a felperesi keresetnek teljes terjedelemben való elutasítását és az első fokú ítélet ekkénti megváltoztatását kérte. Álláspontja az volt,

hogy az elsőfokú bíróság ítélete iratellenes, ténybelileg és jogilag pedig megalapozatlan. Változatlanul fenntartotta azon perbeni előadását, hogy a felek között létrejött szerződésmódosítás - részben alaki, részben tartalmi okok miatt is - érvénytelen. Az alaki érvénytelenség körében hivatkozott az államháztartásról szóló, akkor hatályos 1992. évi XXXVIII. törvény (Áht.), valamint az államháztartás működéséről szóló 217/1998.(XII. 30.) Korm. sz. rendelet rendelkezéseire, továbbá a Ptk. 29. § (3) bekezdésében foglaltakra. Tartalmilag pedig - ugyancsak fenntartva perbeni előadását - amiatt érvénytelen, mert az akkor hatályos és a közbeszerzésről szóló 1995. évi XL. törvény 73. § (1) bekezdésébe ütközik. A felek között létrejött vállalkozási szerződésben a felek rögzítették a felperes által gyártandó termékek árát, nem volt lehetőség sem az ár módosítására, sem az infláció követésére. Tévesnek tartotta azon elsőfokú bírói álláspontot is, hogy a bíróság az alperes érdekében állónak tekintette a szerződésmódosítást, mivel a szerződésmódosításból megállapítható, hogy az alperes ellentételezés nélkül, lényegesen magasabb termékárakban állapodott meg a szerződésmódosítás során. A fellebbezésében hivatkozott az alperes még arra is, hogy a felek szerződésmódosítása a jó erkölcsbe is ütközik. Az elállással kapcsolatban ugyancsak sérelmezte az elsőfokú bíróság megállapítását. A fellebbezésében írtak szerint az elsőfokú bíróság a fél által közölt jogcímhez kötve van, s a fél által megjelölttől eltérő jogcímet nem állapíthat meg. Az alperes szerződésszegésre alapította elállását, amelyet a felperes vitássá nem is tett. Ezzel szemben az elsőfokú bíróság csupán annyit állapított meg, hogy az alperes jogosulatlanul állt el a szerződéstől, az általa közöltek nem valós tények. Ezzel összefüggésben azonban az elsőfokú bíróság sem a késedelem, sem a hibás teljesítés tényét nem vizsgálta, s nem vizsgálata az esetleges alperesi késedelmet meghaladóan történt-e a felperes részéről további felperesi késedelem, vagy sem. További kifejtett álláspontja volt, hogy az elsőfokú bíróság tévesen foglalt állást a kötbér körében. Ezzel kapcsolatban, utalva a Ptk. 246. § (1) bekezdésére - hivatkozott arra, hogy a kötbért csak írásban lehet kikötni, s álláspontja az volt, hogy a kötbér érvényességét érinti az, hogy nem állt a felperes szándékában a kötbérkikötés, a per során mindvégig hangoztatott álláspontja az volt, hogy az nem kötbér, hanem árnövekmény. Az elsőfokú bíróság álláspontjának elfogadása esetén is a kötbér mérséklésének lett volna helye. A felperest ért kár vonatkozásában pedig az elsőfokú bíróság nem tisztázta kellő körültekintéssel a tényállást. Nem folytatott le az elsőfokú bíróság bizonyítást arra vonatkozóan, hogy ténylegesen felmerült-e kár és az miben jelentkezett. Eljárási hibákra is hivatkozott fellebbezése utolsó részében. Az elsőfokú bíróság megsértette a kereseti kérelemhez kötöttség, a tisztességes eljárás elvét, továbbá tájékoztatási kötelezettségének sem tett eleget, s ezzel összefüggésben sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság az alperes által előterjesztett bizonyítási indítványoknak nem adott helyt és ennek indokait az ítéletben sem adta. Ezen túlmenően pedig az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének sem tett eleget, s az ítélet jogszabályi hivatkozást nem tartalmaz.

A felperes fellebbezése alaptalan, az alperes fellebbezése az alábbiak szerint részben alapos:

Az elsőfokú bíróság a tényállást túlnyomó részt helyesen állapította meg, jogi okfejtése azonban részben téves volt és ezért ítélete sem volt megalapozott. Elfoglalt téves jogi álláspontja folytán pedig a felperest ért kár vonatkozásában téves megállapításokat tett és a kár összezszerűségének megállapításához további bizonyítás lefolytatása szükséges. Ezért a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét rész- és közbenső ítélettel bírálta el.

Azt az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a peres felek között 2000. június 9-én - közbeszerzési eljárás lefolytatását követően - a Ptk. 389. §-a szerinti vállalkozási szerződés jött létre. A szerződés tartalmát is helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság. Tényként volt megállapítható és ezt az alperes sem tette vitássá, hogy a vállalkozási szerződés alapján - a szerződés mellékletét képező részletezés szerint - az alperest adat-, illetve anyagátadási kötelezettség terhelte és a per során azt sem tette vitássá az alperes, hogy a főiskola egyes karai ezen kötelezettségüknek nem, vagy csak késve tettek eleget. Ez vezetett a felek között a 2000. december 15-i szerződésmódosításra. Helytállóan rögzítette az elsőfokú bíróság azt is, hogy ezt követően a felek között a szerződés módosítása, annak érvényessége, illetve az alapul szolgáló, a közbeszerzési eljárás alapján megkötött vállalkozási szerződés érvényessége körében vita keletkezett, továbbá az alperes a felperes késedelmét állította, s ezért az alperes a felperessel kötött szerződéstől elállt.

A másodfokú bíróság mindenképp azt emeli ki, hogy az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg, hogy a felek között a 2000. december 15-i szerződésmódosítás érvényesen létrejött, mind alaki, mind pedig tartalmi szempontból.

A felek közötti szerződésmódosítás ugyanis az alábbiak miatt mind alaki, mind pedig tartalmi szempontból érvénytelen.

Alaki okból történő érvénytelenségre az alperes megalapozottan hivatkozott és e körben helytálló volt a fellebbezésben kifejtett okfejtése is.

A Ptk. 29. § (3) bekezdése szerint a jogi személy nevében aláírásra a jogi személy képviselője jogosult. Ha nem ő az aláíró és jogszabály a nyilatkozat érvényességéhez írásbeli alakot kíván, két képviseleti joggal felruházott személy aláírása szükséges. Az akkor hatályos, a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 52. § (1) bekezdése szerint: „Az egyetemet a rektor, a többkarú főiskolát a főiskolai rektor, a karokra nem tagozódó főiskolát a főigazgató (a továbbiakban együtt: az intézmény vezetője) vezeti. Munkáját helyettesek közreműködésével végzi.” Az 57. § (3) bekezdése szerint pedig: „Az intézmény vezetőjének a hatáskörét a Szabályzat a dékánra, a kari főigazgatóra, a gazdasági (fő)igazgatóra, a főtitkára, illetőleg más személyre átruházhatja.”

Az államháztartásról szóló - akkor hatályos - 1992. évi XXXVIII. törvény 98. § (1) és (2) bekezdése pedig - s erre az alperes ugyancsak megalapozottan hivatkozott -, akként rendelkezik, hogy: „A költségvetési szerv feladatainak ellátását

(végrehajtását) szolgáló, a kiadási előirányzatokat terhelő fizetési vagy más teljesítési kötelezettség vállalása (a továbbiakban: kötelezettségvállalás) vagy ilyen követelés (bevételi előirányzat teljesítése érdekében történő) előírása - törvényben meghatározott kivétellel - a költségvetési szerv vezetőjének, vagy az általa megbízott személynek a hatáskörébe tartozik. A kötelezettségvállalás - a törvényben meghatározott kivétellel - a gazdasági vezetőnek vagy az általa kijelölt személynek az ellenjegyzése után és csak írásban történhet. A kötelezettségvállalásnak előirányzat-felhasználási terven kell alapulnia."

E most idézett rendelkezések egybevetéséből csak az állapítható meg, hogy az alperes által kötött szerződést - így értelemszerűen a szerződésmódosítást is - az alperes törvényes képviselőjének, a rektornak kellett volna aláírnia, s az utóbbi idézett törvény alapján pedig a rektor által aláírt kötelezettségvállalást tartalmazó szerződést a gazdasági (fő)igazgatónak kellett ellenjegyeznie.

Perbeli esetben pedig nem vitásan a felek közötti 2000. december 15-i szerződésmódosítást nem e személyek írták alá együttesen, hanem azt csupán az alperes gazdasági-műszaki főigazgatója írta alá. A rektor - a fentebb ugyancsak idézett felsőoktatásról szóló törvény alapján - ezen jogát átruházhatja, ez esetben azonban két általa felhatalmazott aláírása szükséges a nyilatkozat (szerződés) érvényességéhez.

Amennyiben a szerződés módosítását aláíró gazdasági-műszaki főigazgató ezen jognyilatkozat (szerződéses nyilatkozat) megtételére - a rektor helyett, annak nevében - felhatalmazással rendelkezett a hivatkozott felsőoktatási törvény szerint, a rektor felhatalmazásából egy további személy aláírására lett volna szükség. Ez esetben pedig nyilvánvaló, a gazdasági ellenjegyzésre - az államháztartási törvény idézett rendelkezései szerint - az ellenjegyzésre feljogosított gazdasági főigazgató helyett további, a gazdasági főigazgató által kijelölt személynek az ellenjegyzésére lett volna szükség a szerződésmódosítás érvényességéhez. Ha pedig a szerződésmódosítást a gazdasági főigazgató saját nevében eljárva írta alá, akkor ezen aláírását a szerződésmódosítás ellenjegyzésének kell tekinteni, ez esetben azonban a rektor, vagy az általa aláírásra feljogosított további két személy aláírására lett volna szükség a szerződés érvényességéhez. Az elsőfokú bíróság mindezen jogszabályi előírásokat figyelmen kívül hagyta akkor, amikor a szerződésmódosítást - függetlenül az aláírók személyétől - érvényesnek tekintette amiatt, hogy az részben teljesülésbe ment.

Nem pótolja a szerződésmódosítás szabályszerű - jogszabályban előírt - aláírását a szerződésmódosításon szereplő, az alperes akkori jogi képviselőjének a feljegyzése, amely egyébként sem aláírás volt, csupán a szerződésmódosításról történő véleményezés és nem teszi érvényessé az sem, hogy a szerződésmódosítás alapján az alperes részben teljesített. De nem teszi a szerződésmódosítást az sem érvényessé, hogy a felperes perbeli előadása az volt, hogy ő jelen szerződéskötés kapcsán is, de a korábbi évek során is mindvégig

ugyanazon személyekkel tárgyalta, aki a jelen szerződésmódosítást aláírta, illetve láttamozta.

A Ptk. 218. § (3) bekezdése is - a fentebb kifejtettekkel összhangban - akként rendelkezik, hogy: „Ha jogszabály vagy a felek megállapodása a szerződés érvényességét megszabott alakhoz köti, az ilyen alakban kötött szerződés megszüntetése vagy felbontása is csak a megszabott alakban érvényes.” E jogszabályhely utolsó fordulata pedig akként rendelkezik, hogy: „A szerződésnek a megszabott alak mellőzésével történt megszüntetése vagy felbontása is érvényes, ha az annak megfelelő tényleges állapot a felek egyező akaratából létrejött.” Ezen rendelkezés alapján - a jogszabályban előírt alak mellőzése - csak a szerződés megszüntetése vagy felbontása esetére alkalmazható, azon további feltétel teljesülése esetén, ha az ennek megfelelő tényleges állapot létrejött. A szerződés módosítására ez utóbbi rendelkezés nem alkalmazható.

Mindezekre tekintettel a felek közötti 2000. december 15-i szerződésmódosítás alakilag nem felelt meg a fentebb hivatkozott jogszabályoknak, ezért ez okból érvénytelen.

Tartalmi szempontból is azonban érvénytelennek tekintendő a szerződésmódosítás az alábbiak miatt:

Az nem volt vitatott a felek között, hogy a perbeli termék beszerzésére a szerződéskötés idején hatályban volt, a közbeszerzésről szóló 1995. évi XL. törvény rendelkezései voltak az irányadók, a perbeli termék beszerzése az itt meghatározott értékben közbeszerzés hatálya alá tartozott {1. § a) pont, 2. § (1), (3)-(4) bekezdése}.

Arra mindkét fél helyesen hivatkozott, hogy a közbeszerzési törvény 73. § (1) bekezdése esetén van csupán lehetőség - a közbeszerzés hatálya alá tartozó - szerződések módosítására. E rendelkezés szerint: „A felek csak akkor módosíthatják a szerződésnek az ajánlati felhívás, a dokumentáció feltételei, illetve az ajánlat tartalma alapján meghatározott részét, ha a szerződéskötést követően beállott körülmény folytán a szerződés valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti.” E rendelkezésből is következik, hogy a törvény szigorú feltételt szab a közbeszerzési eljárás hatálya alá tartozó szerződések módosítása körében. Egyrészt tartalmi követelmény, hogy kizárólag az ajánlati felhívás, a dokumentáció feltételei, illetve az ajánlat tartalma alapján meghatározott része módosítható a szerződésnek, s további feltétel, hogy a szerződéskötést követően beállott körülmény folytán a szerződés valamelyik fél lényeges jogos érdekét sértse.

E jogszabályi rendelkezés alapján pedig kétséget kizáróan megállapítható, hogy szerződésmódosításnak csak a fenti körben van helye, valamelyik fél lényeges jogos érdeksérelem esetén. Vagyis a szerződésmódosításnak is a szerződés keretein belül kell maradnia. A perbeli esetben azonban a felek vitatott 2000. december 15-i szerződésmódosítása nem ebben a keretben történt. Ugyanis mind a

megrendelt termékek köre, mind a termékek ára, mind pedig a szerződés időtartama tekintetében a felek eltértek az ajánlati felhívásban, a dokumentációban, illetve az ajánlat alapján megkötött vállalkozási szerződésben foglaltaktól. Ezzel pedig a közbeszerzési eljárás alapján megkötött vállalkozási szerződés kereteit túllépték. Az alperes általi kötelezettségvállalások a fentebb kifejtettek szerint a közbeszerzés hatálya alá tartoznak, így azzal, hogy az alperes olyan további termékeket rendelt meg olyan termékárral, s olyan időtartamra esően, amelyre nézve közbeszerzési eljárást nem folytatott le, s nem is volt a lefolytatott közbeszerzési eljárás része, a fentebb hivatkozott közbeszerzésről szóló rendelkezéseket szegte meg és ezzel e körben a Kbtv. preambulumban lefektetett célok váltak lehetetlenné.

A felperes alappal nem hivatkozhat arra, hogy az alperes érdekében történt a szerződés módosítása - függetlenül attól, hogy az alperes jogi képviselője ezt a szerződésmódosításra rájegyezte -, s erre pedig a fentebb hivatkozott jogszabályhely alapján jogosultak voltak.

A felperes kereseti előadásából, a felek közötti vitatott szerződésmódosítás tartalmából ugyanis kétséget kizáróan megállapítható, hogy a felperes kötbér és késedelmi kamatigényt, illetve kártérítési igényt kívánt érvényesíteni alperessel szemben, az alperes anyagleadási és fizetési késedelme miatt. A felperes a kártérítési igényét - az általa F/8. alatt csatolt levélből kitűnően - abban jelölte meg, hogy a késedelmes megrendelés miatt őt anyagveszteségek érték. Ezen problémák megoldása érdekében kötötték, módosították a szerződésüket.

A fentebb hivatkozott jogszabályi rendelkezés alapján a Kbt. 73. §-ában biztosított szerződésmódosítás lehetősége azonban nem az esetleges szerződésszegésből eredő jogkövetkezmények elhárítására vagy az az alóli mentesülésre szolgál, hanem csak és kizárólag abban az esetben van a közbeszerzési eljárás alapján megkötött szerződés módosítására lehetőség, ha - a szerződéskötést követően beállott körülmény folytán - a szerződés valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti. Vagyis abban az esetben, ha a már megkötött szerződés teljesítése sérti valamelyik fél jogos érdekét olyan okból, amely ok a szerződés megkötése után következett be.

A felek pedig a már hivatkozott szerződésmódosítással, a felperes által hivatkozott, alperest terhelő kötbérfizetési kötelezettség miatt, valamint az általa állított - bár nem igazolt -, s az alperes által fizetendő károk és késedelmi kamatok megfizetésének a jövőbeni esetleges alperesi szerződésszegéssel a felperesnél bekövetkező „veszteségek”, károk elkerülését kívánták elérni. Ezen ok miatt azonban a Kbt. 73. §-a alapján szerződésmódosításnak nincs helye.

A fentiekben túl rámutat a másodfokú bíróság arra is, hogy nyilvánvalóan nem lehetett az alperes érdekében állónak az olyan szerződésmódosítást tekinteni, amely alapján az alperest - késedelmes teljesítése esetére - a késedelemmel okozott kár tényleges vizsgálata nélkül olyan termékár megfizetésére köteleznék (napi 0,5-szörös árnövekmény), amely az egyébként kikötött termékárnak a

többszöröse. Nem tekinthető az alperes érdekében állónak az sem, hogy a már megkötött szerződésben foglaltakkal ellentétben a szerződés időtartamára irányadó fix ártól eltértek és a szerződés második éves időtartamára 16 %-os áremelkedést írtak elő és a további évekre pedig az inflációval megnövelt termékárban állapodtak meg. Ezen szerződéses kikötések - azon túl, hogy nem állnak, nem állhatnak az alperes érdekében -, a fentebb már írtak szerint a közbeszerzési eljárás alapján megkötött szerződés kereteit túllépik, így a fentebb a Kbt. felhívott rendelkezéseibe is ütköznek. A szerződésmódosítás azon rendelkezése pedig - hogy az alperes és valamennyi kára a továbbiakban kizárólag a felperestől rendelhet nyomdaipari termékeket, nyilvánvalóan ezen termékek vonatkozásában a közbeszerzési eljárás megkerülésére szolgál, ezért ugyancsak a közbeszerzési eljárás fentebb már hivatkozott rendelkezéseibe ütközik (F/11. szám alatti szerződésmódosítás 8. pontja, F/12. szám alatti alperesi körlevél).

Arra pedig csupán rámutat a másodfokú bíróság, hogy a felperes a per során - a felek között egyébként vitás 1.958.750 Ft-os számlát kivéve - nem igazolta az alperes fizetési késedelmét, mindvégig csupán az alperes anyagleadási késedelmére hivatkozott, a keresetlevelében állított jelentős kötbérfizetési késedelem pedig az alperest nem terhelhette, mivel a felek közötti vállalkozási szerződés bármelyik fél szerződésszegése esetére kötbérfizetési kötelezettségről nem rendelkezett.

Mindezen most részletezett okok miatt pedig a felek közötti szerződésmódosítás tartalmát tekintve is érvénytelen volt.

Erre tekintettel állapította meg a másodfokú bíróság rész- és közbenső ítéletében azt, hogy a felek között a 2000. június 9-én kötött vállalkozási szerződés 2000. december 15-én történt módosítása semmis.

Ha pedig ez így van, a felek jogviszonyát kizárólag a közbeszerzési eljárás lefolytatását követően - az ott írt ajánlati felhívás alapján - közöttük 2000. június 9-én létrejött szerződés alapján kell elbírálni.

Az nem volt vitás a felek között, hogy az alperes 2001. július 3-án a szerződéstől - 2001. július 31-ei hatállyal - a felperes szerződésszegésére hivatkozással elállt. Az elállást közlő levelében az alperes maga is hivatkozott arra, hogy a szerződésmódosítással a felek eltértek a közbeszerzési eljárás során közzétett ajánlatkérési dokumentációban meghatározott mennyiségtől 20 %-ot meghaladó mértékben, továbbá hivatkozott arra is, hogy a Kbt. 73. § (1) bekezdésében írt szerződésmódosítást lehetővé tevő körülmények nem állanak fenn. Ezen megalapozott hivatkozásán túl azonban a felperes szerződésszegését állította arra hivatkozással, hogy a felperes az alperes felhívására a június 1-jéig szállítandó termékeket teljes mennyiségben nem szállította le. Ezen szerződésszegésre hivatkozással állt el a szerződéstől.

Az alperes által állított felperesi késedelmet azonban a per adatai nem igazolták. Ezzel szemben a felek által közösen felvett jegyzőkönyv adataiból (18/A/3-4-5.) az alperes megrendelési és anyagleadási késedelme állapítható meg. Az alperes késedelme pedig - a szerződés 4. pontja szerint is, de a Ptk. 303. § (3) bekezdése alapján is - a felperes egyidejű késedelmét kizárja. Ezért az alperes elállása az általa hivatkozott okból megalapozatlan volt. E körben helytálló volt az elsőfokú bíróság megállapítása.

A Ptk. 395. § (1) bekezdése alapján azonban a megrendelő a szerződéstől bármikor elállhat, köteles azonban a vállalkozó kárát megtéríteni.

Mivel a fentebb kifejtettek szerint az alperes által közölt elállási ok nem nyert igazolást, ezért az elállását a Ptk. 395. § (1) bekezdése szerinti elállásnak kell tekinteni. Az elállás pedig a Ptk. 320. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a Ptk. 319. § (3) bekezdésére, a szerződés a felek között ex tunc - azaz a szerződés megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal szűnik meg és a már teljesített szolgáltatások visszajárnak. A perbeli esetben azonban a felek által sem vitatottan a szerződés alapján már kölcsönös teljesítések történtek, így a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, ezért a másodfokú bíróság a Ptk. 395. § (2) bekezdése alapján a szerződést a jövőre nézve szüntette meg. A megrendelő azonban ilyenkor is köteles a vállalkozó kárát megtéríteni.

A másodfokú bíróság erre tekintettel azt állapította meg, hogy a felek közötti szerződés az alperes elállása folytán 2001. július 31-ével szűnt meg.

Az alperes elállását követően - mivel közöttük a szerződéses jogviszony az alperes elállása folytán megszűnt - az alperes késedelmére, szerződésszegésére alapított felperesi kártérítési igény sem lehetett megalapozott. A szerződés megszűnését követően ugyanis fogalmilag kizárt a szerződésszegés és kizárt a késelem.

A felek a vállalkozási szerződés 14. pontjában akként rendelkeztek, hogy: „A szerződés lejártát megelőzően 1 hónappal felek nyilatkoznak meghosszabbítási, módosítási vagy más szándékukról, eltérő rendelkezés hiányában jelen szerződés lejártakor egy alkalommal egy évre automatikusan ismét életbe lép, figyelembe véve az aktuális infláció mértékét.”

Azon túl, hogy ez utóbbi rendelkezésük is - a fentebb már írtak szerint a Kbt. rendelkezéseibe ütközik, mivel szerződésmódosításra csak a fentebb vázolt esetben van lehetőség -, az alperes elállása egyben azt is jelenti, hogy nyilvánvalóan nem kívánta a szerződést további egy évvel meghosszabbítani. Ezért a felperesnek a szerződés két éves időtartama utáni - 2002. június 9-ét követő - időszakra a Ptk. 395. § (1), illetve (2) bekezdése alapján kártérítési igénye sem lehet. Erre tekintettel a másodfokú bíróság a felperesnek a 2002. június 9-ét követő időszakra előterjesztett kártérítési igényét elutasította.

A fentebb már írtak szerint azonban a felperes a Ptk. 395. § (1) és (2) bekezdése alapján érvényesítheti kártérítési igényét az alperessel szemben, s az alperes köteles a felperes kárát megtéríteni.

Nem osztotta e körben a másodfokú bíróság az alperesnek a fellebbezésben kifejtett azon álláspontját, hogy az elsőfokú bíróság eljárási szabályt sértett akkor, amikor az alperes elállásának a jogszerűtlenségét állapította meg és a felperes kártérítési igényét a Ptk. 395. § (1) bekezdése alapján láthatta megállapíthatónak. A kereseti kérelemhez kötöttség elvét sértette a bíróság akkor, amikor a felperes a szerződéstől elállás alperes által közölt jogcímének jogosságát vitatta, de a jogellenesen közölt elállás jogkövetkezményeinek alkalmazását nem kérte.

Egységes a bírói gyakorlat abban, hogy amennyiben a megrendelő nem tudja bizonyítani, hogy a másik fél szerződésszegése szolgáltatott volna okot az elállásra, az elállás jogkövetkezményeit a megrendelőt megillető ún. általános elállási jog alapján kell megállapítani (BH.1992.189.). Ezért az elsőfokú bíróság nem sértett sem eljárásjogi, sem anyagi jogszabályt akkor, amikor az alperes elállását jogszerűtlennek ítélte meg és azt állapította meg, hogy az elállás jogkövetkezményeit a Ptk. 395. § (1) bekezdése szerinti - általános - elállási jog alapján kell elbírálni. Egyebekben pedig a felperes keresetében - mindvégig állítva az alperes jogellenes elállását - kártérítés iránti keresetét a Ptk. 395. § (1) bekezdésére alapította.

A megrendelő általános elállási joga nincs feltételhez kötve, érdekmúlást nem kell bizonyítani. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy ez esetben köteles a vállalkozónak azon kiadásait, költségeit megtéríteni, amelyek az alperes elállásáig már nála felmerültek a szerződés teljesítése érdekében. Így kárként számolhatja el mindazon munkákat, amelyeket már elvégzett, anyagokat beszerezett. A megrendelő kártérítési kötelezettsége objektív, ez alól kimentésnek nincs helye, s az nemcsak a ténylegesen felmerült kárra, de az elmaradt haszonra is kiterjed. A megrendelő elállása esetén a vállalkozót megillető kártérítés az elállás időpontjában válik esedékessé.

A most idézettek szerint a felperes az alperes elállása miatt kártérítési igényként csak és kizárólag azon költségeit, kiadásait érvényesítheti, amelyek a szerződés teljesítése érdekében nála az alperes elállásáig felmerültek és érvényesítheti azon kárát is, amely abból ered, hogy az alperes elállása folytán a szerződés az abban kikötött időtartamot megelőzően megszűnt és emiatt a felperes haszontól esett el {Ptk. 355. § (4) bekezdés}. Vagyis az alperes köteles a vállalkozó felperest olyan anyagi helyzetbe hozni, mintha az elállás nem történt volna meg. Természetes azonban, hogy mint minden kárnak, így az elmaradt haszon megtérítésének is csak megfelelő bizonyítás esetén és abban az esetben lehet helye, amennyiben az elállás és a kár között okozati összefüggés fennáll és a károsult kellőképpen bizonyítja a kár felmerültét és annak összegét (BH.1995. 229.).

E körben tehát megalapozott azon felperesi kárigény, amelyet a felperes azzal összefüggésben érvényesített, hogy bizonyos termékeket már legyártott, de azok átvételét az alperes megtagadta. Az ezzel kapcsolatos kiadások a felperesnél nyilvánvalóan kárként jelentkeztek.

Ugyanakkor téves azon felperesi számítás, hogy kártérítési igényként érvényesítette azon termékek árát is, amelyeket az alperes megrendelésének késedelme miatt már nem is gyártott le. Az el nem készített termékekkel kapcsolatban ugyanis a felperesnek a termék árával megegyező költsége, kiadása nyilvánvalóan nem keletkezhetett. Így a megrendelések elmaradása miatt kárként legfeljebb azon készkiadásait érvényesítheti a felperes, amelyek a megrendelés teljesítése érdekében nála már ténylegesen felmerültek, illetve a szerződésben foglalt mennyiség megrendelésének elmaradásával azon hasznót érvényesítheti, amelytől az alperes elállása folytán elesett, s amely haszon a szerződésszerű teljesítés esetén a termékek árában realizálódott volna. Ez azonban nem azonos a termék árával, de nem azonos azzal az elsőfokú eljárás során beszerzett szakértői véleményben kimunkált összeggel sem, amelyet az elsőfokú eljárás során kirendelt szakértő akként munkált ki, hogy a termék árából levonta az anyagköltséget és a különbözatként mutatkozó összegben jelölte meg a felperes kárát. A termék ára ugyanis nem csupán az anyagköltségből és a haszonból tevődik össze. A termék ára - a szükséges anyagköltségen túl - magában foglalja az esetleges egyéb készkiadásokat, a termék előállításához szükséges munkaerő ráfordítás költségét, az előállításához szükséges berendezések amortizációját, s egyéb rezsiköltségeket, s fedezetül kell, hogy szolgáljon a felperes által fizetendő járulékok és adó megfizetésére is. A meg nem rendelt és a felperes által el nem készült termékeknél ez utóbbi költségek nyilvánvalóan nem merülhettek fel. Elfoglalt téves jogi álláspontja folytán azonban az elsőfokú bíróság a felperest ért kár vonatkozásában eltérő álláspontra jutott, illetőleg az elsőfokú eljárásban beszerzett szakértői vélemény nem a fenti elvek szerint munkálta ki a felperes kárát.

Ezért az elsőfokú bíróság ítélete a felperes által érvényesített kárösszegezés körében felülvizsgálatra alkalmatlan volt, ebben a keretben a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 252. § (3) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

A hatályon kívül helyezés körében a megismételt eljárás során szakértő bevonásával kell tisztázni az elsőfokú bíróságnak a felperes javára elszámolható kárösszegezt. E körben - a fentebb kifejtettek szerint - figyelembe kell venni és el kell számolni a felperes javára mindazon termékek árát, amelyet a felperes az elállásig már legyártott, ugyanakkor azok átvételét az alperes megtagadta. Ezzel összefüggésben azonban az elsőfokú bíróságnak vizsgálni kell, hogy azok gyártására mikor került sor, figyelemmel arra, hogy az alperes 2001. február 6-án a felpereshez írt levelében kérte a teljesítések felfüggesztését és felhívta a felperest, hogy ne gyártson és ne szállítson, mert az árut nem veszi át. S vizsgálnia kell az elsőfokú bíróságnak azt, hogy ezen alperesi levelet követően - akár az alperes

főiskolai karai részéről történt-e további megrendelés a felperes felé, amelyet a felperes - a fentebb hivatkozott alperesi levél ellenére teljesített. Ezzel összefüggésben vizsgálni kell, hogy a felperes kárenyhítési kötelezettségének eleget tett-e, s amennyiben az így bekövetkezett kárral kapcsolatban a felperest is felelősség terheli a kár enyhítése körében, kármegosztásnak lehet helye.

Ugyancsak igényt tarthat a felperes a szerződés alapján vállalkozási díjként azon teljesítése ellenértékére, amely termékeket a felperes elkészített és az alperes át is vett, de a számla ellenértékét nem fizette ki a felperesnek, amennyiben megállapítható, hogy a felek szerződése alapján a felperes jogosult volt a közlönyök bekötésével kapcsolatban azok feliratozásáért külön díjat felszámolni. A felek a per során ezzel kapcsolatban ellentétes nyilatkozatokat tettek. Ezzel összefüggésben az elsőfokú bíróságnak bizonyítást kell lefolytatni arra vonatkozóan, hogy a szerződés 1. számú mellékletének 2. pontja szerinti: „közlönyök és kiemelt iratok bekötése” címszóval jelzett munkáknak az itt meghatározott termék ára magában foglalja-e a feliratozással kapcsolatos szedési munkák ellenértékét, avagy annak felszámítására a felperes külön jogosult. Ettől függően számolható el felperes javára ezen számlában foglalt igénye (F/16. 2001. nov. 07. számla: 727.500 Ft-os számla összeg). Megjegyzi a másodfokú bíróság, hogy ezzel összefüggésben a felperes az F/26. szám alatti összesített kimutatásában 727.500 Ft + áfa összeg megfizetését igényelte, ugyanakkor a fentebb hivatkozott, F/16. szám alatt csatolt számlából megállapítható, hogy a 727.500 Ft már bruttó ár és az áfát is tartalmazza. A számlát ugyanis felperes 582.000 Ft nettó értékről és 145.500 Ft áfáról állította ki.

Az elmaradt haszon összegét ugyancsak szakértő bevonásával kell az elsőfokú bíróságnak tisztáznia. E körben pedig a szakértőnek a fentebb már részletezett elvek szerint kell a felperesnél jelentkező elmaradt vagyoni előnyt kimunkálni. Ezzel kapcsolatban a szerződésben foglaltak az irányadók. Vagyis a szerződésben írt termékek mennyiségét és árát kell figyelembe venni a szakértőnek, a szerződés teljes időtartamára. Vizsgálnia kell a szakértőnek, hogy a szerződésben írt mennyiségből a felperes mennyit teljesített és annak ellenértékét az alperes kifizette-e. Ennek tisztázása után állapítható meg, hogy a szerződés alapján milyen mennyiség gyártására nem került sor. Ezen belül külön kell vizsgálni azt, hogy a még el nem készített termékekkel összefüggésben az alperesnek voltak-e készkiadásai (anyagbeszerzés), illetőleg vizsgálnia kell a szakértőnek és számításokkal alátámasztania, hogy a termék árában megtestesülő - anyagköltségek, munkaerő ráfordítás, s egyéb a fentebb részletezett ún. rezszi és járulékos költségek levonása után - mennyi az a haszon, amelytől a felperes az alperes elállása miatt elesett és az alperes elállása nélkül a szerződés időtartama alatt a megrendelt termékekkel kapcsolatban ez összességében milyen összeget jelent.

Ugyancsak vizsgálnia kell az elsőfokú bíróságnak az alperes beszámítási kifogását is. Az alperes ugyanis 1.958.750 Ft erejéig élt beszámítási kifogással a felperesi követeléssel szemben (77/A/14.) a felperes által ...számú számlájával összefüggésben. E számlát ugyanis - s ez sem vitás a felek között - a felperes a

szerződés 2. számú mellékletének 4. pontja alapján állította ki, amely szerint „vállalkozó számláinak térítése jelen szállítási ütemezés szerint történik, megrendelő késedelmes vagy elmaradó adat- vagy anyagbiztosítása esetén is”. A felperes arra hivatkozással, hogy az alperes megrendelési, anyagleadási késedelembe van, ezért a fenti szerződéses kikötés alapján anélkül állította ki a vitatott számlát, hogy az abban foglalt termék ténylegesen elkészítésre és leszállításra került volna az alperes részére. Az alperes ezen számla összegét - bár késedelmesen - de ténylegesen kifizette. (F/10., 2000. október 16-i felperesi levél + számla, illetve a felek „szerződésmódosításának” 3. pontja.)

Az elsőfokú bíróságnak ezzel összefüggésben mindenekelőtt azt kell vizsgálnia, hogy a felek szerződésének ezen kikötése nem ütközik-e az általános forgalmi adóról szóló, akkor hatályos 1992. évi LXXIV. törvény 43. § (1) bekezdés a) és b) pontjába, mert ez esetben a szerződés - a felek szerződéskötési akaratát is figyelembe véve - az akkor hatályos Ptk. 239. §-a szerinti részbeni érvénytelenségének megállapítására kerülhet sor. Az általános forgalmi adóról szóló fentebb hivatkozott törvényi rendelkezés szerint ugyanis: „Az adóalany köteles az általa teljesített termékértékesítésről és szolgáltatásról számlát, készpénzzel vagy készpénz-helyettesítő eszközzel történő fizetés esetén pedig kérésre - a kibocsátó döntésétől függően - egyszerűsített számlát kibocsátani azzal, hogy számla kibocsátása esetén a teljesítés időpontja a készpénzzel vagy készpénz-helyettesítő eszközzel történő fizetés időpontja.”

A most idézett rendelkezés alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy számla csak teljesített szolgáltatás vagy termék értékesítése esetén állítható ki. A fentebb hivatkozottak szerint pedig a felperes a hivatkozott számláját - a szerződés kikötésére hivatkozva - anélkül állította ki, hogy a számlában jelzett munkát elvégezte volna, illetve terméket előállította volna. A szerződés részbeni érvénytelensége esetén is, de abban az esetben is, ha a felek közötti szerződéses kikötés nem ütközik jogszabályba, ezen összeg beszámítására az alperes alappal tarthat igényt, mivel a számlában foglalt szolgáltatást a felperes nem végezte el, így el nem végzett szolgáltatásért ellenértékre nem jogosult.

Mivel az ítéletben részletezettek szerint a felperes kereseti kérelmeinek egy része önállóan is elbírálható volt, továbbá mivel a rendelkezésre álló adatok alapján a fentebb kifejtettek szerint az alperes kártérítési felelőssége megállapítható volt, ezért a másodfokú bíróság erről a Pp. 213. § (2) és (3) bekezdése alapján rész- és közbenső ítélettel döntött. Ugyanakkor a kártérítés összegszerűsége nem volt tisztázott, ezért az további tisztázásra szorul és ennek érdekében további bizonyítás lefolytatása szükséges, ezért a másodfokú bíróság ebben a keretben az elsőfokú bíróság ítéletét - a Pp. 252. § (3) bekezdése alapján - hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

A peres felek fellebbezési eljárási költségét a másodfokú bíróság a Pp. 252. § (4) bekezdése alapján csupán megállapította, annak végleges viseléséről az elsőfokú bíróságnak kell - a pernyertesség-pervesztesség arányában - érdemi határozatában

döntenie. A felek javára megállapított fellebbezési eljárási költségből mindkét fél javára 1.000.000-1.000.000 Ft az ügyvédi munkadíj, amely már az áfá-t is tartalmazza.

Észlelte a másodfokú bíróság, hogy az alperes a fellebbezésére illetéket rótt le. Az illetékekről szóló, többször módosított XCIII. törvény 5. § (1) bekezdés c) pontja alapján az alperest, mint költségvetési szervet teljes illetékmentesség illeti meg. A (2) bekezdés ugyanakkor akként rendelkezik, hogy: „Az (1) bekezdés c)-g) pontokban említett szervezetet az illetékmentesség csak abban az esetben illeti meg, ha a vagyonszerzést, illetőleg az eljárás megindítását megelőző naptári évben folytatott vállalkozási tevékenységéből származó jövedelme után társasági adófizetési kötelezettsége van, illetve - költségvetési szerv esetében - eredménye után a központi költségvetésbe befizetési kötelezettsége nem keletkezett. Amennyiben az alperesnél e most idézett feltételek nem következtek be és teljes költségmentesség illeti meg, a tévesen lerótt illetéket az Itv. 80. § (1) bekezdés f) pontja alapján visszaigényelheti. Minderről a másodfokú bíróság az alperest tájékoztatta.

, 2008. február 8.

. Kovács László s.k.
a tanács elnöke

Ráczné dr. Gohér Angyalka s.k.
előadó bíró

. Pestovics Ilona s.k.
bíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő